

3271

ÉRTEKEZÉSEK

Dr. Hacker Ervin debreceni egyetemi ny. r. tanár
BÜNTETŐJOGI SZEMINÁRIUMÁBÓL
22. szám.

PSZICHIATRIA ÉS BÜNTETŐJOG

IRTA:
Dr. HACKER ERVIN

1943

LUDVIG ISTVÁN KÖNYVNYOMDAJA MISKOLC

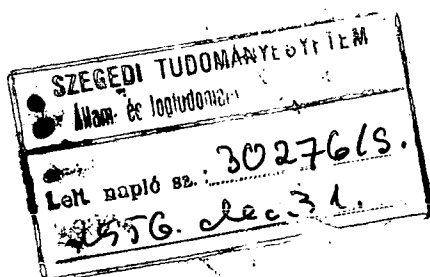
ÉRTEKEZÉSEK

Dr. Hacker Ervin debreceni egyetemi ny. r. tanár
BÜNTETŐJOGI SZEMINÁRIUMÁBÓL
22. szám.

PSZICHIATRIA ÉS BÜNTETŐJOG

Dr. HACKER ERVIN

IRTA:
Dr. HACKER ERVIN

1943

LUDVIG ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJA MISKOLC

I.

A büntetőjog segédtudományai művelésének fontosságára nem lehet eléggé sokszor és elég nyomatékosan reámutatni¹⁾. Míg közülük egyesek polgárjoga a büntetőjogtudományok között ma már nem képezi vita tárgyát, mint például a bűnügyi aetiológiát, kriminalisztikát, kriminálpolitikát stbt illetően, addig vannak olyan segédtudományok, amelyeknek létjogosultsága még vitatott.

Művelésük a jogi tanrendben és azonkívül sem talált még teljes elismerést, bár nagyon nyomatékos felszólalások és állásfoglalások történtek érdekükben. Legutóbb a Londonban 1925-ben megtartott nemzetközi büntetőjogi és börtönügyi kongresszus ilyen értelmű rezolúciót hozott²⁾ és kívánatosnak mondták ki, hogy a büntetőigazságszolgáltatásban csak az olyan személyek tevékenykedhessenek, akik ilyen különleges, csak a büntetőjogi segédtudományok hallgatása és művelése útján megszerezhető szakképzettségre tettek szert és hogy ezeknek az ismereteknek a megszerzése lehetőleg előfeltételévé tétessék annak, hogy valaki ilyen hivatalt elnyerhessen.

Külföldön a büntetőjogi segéd- és melléktudományok tanítására, az e tárgykörbe tartozó ismereteknek megszerzésére és terjesztésére mind nagyobb súlyt helyeznek; a jól megszer-

¹⁾ Erre utaltunk már ismételten, így: Büntetőjogtudomány és büntetőjogi segédtudományok, Miskolc, 1933, különösen 9. s köv. old., — Strafrechtswissenschaften, Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform, 24(1933.). évf., 625. s köv. old.

²⁾ Lásd: Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale, Nouvelle série, No. 1., Novembre 1925, Berne, 1925, 8. old., 3. pont.

vezett egyetemeken a törekvés mindenütt az, hogy ezeknek az ismereteknek elsajátítása intézményesen, a jogi tanrend megfelelő alakítása és egybeállítása, valamint az ezen tárgyak elmélyítését is előmozdító büntetőjogi intézetek és szemináriumok felállítása, megszervezése és továbbfejlesztése útján is, biztosíttassék^{2/a)}).

II.

A büntetőjogi segéd- vagy melléktudományok sorában találjuk a törvényszéki elmekórtant is, amelynek állandóan emelkedő jelentősége tekintetében a következőkre utalnánk.

Már az első világháborút követőleg megállapítható volt, hogy megnövekedett a megviselt idegzetű embereknek nemcsak abszolút száma, hanem arányos része is a lakosságban^{2/b)}. Hogy mennyire még sokkal inkább „ideg“-háború a második világháború, erről lépten-nyomon meggyőződni mindnyájunknak elég alkalmá van. Figyelemmel még arra is, hogy a két világháború közötti években az emberiségnek teljes megbékélése, a régi áldott állapotokba való visszavezetése sehol sem következett be, talán nem túlzás az az állítás, hogy már a második világháború kitörésének idejében is az emberiség jó nagy része állandóan feszült idegállapotban élt, amelyet azután a második világháború „ideg“-háborúja természetesen hatványozottan fokozott. Ennek a körülménynek, azután a háború okozta surlódási felületeknek megsokszorozódása stb. mind, ha talán az endogen alapon fejlődő komoly elmemegbetegedéseknek számát nem is, de emelni fogják az elmekóros határesetek számát.

De nyomatékosan latba esik itt még egy fontos tudományos vívmány is, az ú. n. csökkent vagy korlátozott beszámítási képességek kategóriájára vonatkozó tudományos megállapítás.

^{2/a)} Ilyen büntetőjogi intézetek megszervezésére lásd: Hacker, Kriminologische Beiträge, I. kötet, 13—15. füzet, Miskolc, 1942, 94. old., — 16. füzet, Miskolc, 1943, 32. old.

^{2/b)} Az emebetegek számának emelkedését illetően sorakoztat fel számszerű adatokat: Lange, Johannes, Kurzgefasstes Lehrbuch der Psychiatrie, Leipzig, 1935, 10. old.

A büntetőjogtudomány régebbi felfogása az volt, hogy az egyén beszámítási képességét vagy megállapítani vagy tagadni kell³⁾, amely nézet a büntetőjog klasszikus iskolájának leginkább megfelelt, és amely nézet logikai szempontokból is kétségtelenül helyes, mégis a gyakorlati élet megcáfolta. Azt a felfogást, hogy a határesetek csak a büntetés enyhítésére szolgáljanak alapul, utóbb mind jobban támadták főként azon az alapon, hogy a határesetek fogalma alá eső egyének legnagyobb része éppen ezen állapotuknál fogva képtelen a szociális életbe és viszonyokba beilleszkedni, tehát következetlen és helytelen eljárás volna velük szemben általánosítani és mindenképen büntetőjogi rendszabályokat alkalmazni. Felvetődött tehát a kérdés, hogy ezekkel a korlátolt vagy csökkent beszámítású képességű egyénekkel szemben, akiknek lelki állapota nem mondható normálisnak, milyen megoldást keressünk?

Ezen probléma eldöntését megelőzőleg azonban bennünket még sokkal jobban érdekel az a kérdés, hogy kik tartoznak ebbe a kategóriába; az elmekórtannak az utolsó évtizedekben elért kutatási eredményei és megállapításai szerint vannak olyan egyének, akik ugyan nem elmebetegek, mégis elmeállapotuk nem mondható rendesnek. Ezek átmenetet képeznek a szellemi épség és az elmebetegség között; ide tartozik a pszichikai abnormális állapotoknak hosszú sorozata; taxativ felsorolásuk lehetetlen; ide sorolandók például⁴⁾ az élettani elöregedési (aggsági) állapotok, egyes nők psychés állapota, bizonyos nemi folyamatok (menstruáció, klimakterium) idején, abnormisan élénk érzelmi hullámzásokban szenvedő egyének, alkati ideggyöngék, króni-

3) Ezt a felfogást képviselte legpregnansabban: Berner, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 17. kiadás, Leipzig, 1895, 75. s. köv., különösen 76. old.

4) Felsorolásukat kísérelte meg régebben: Babarczy Schwartzner Otto, A korlátolt beszámíthatóság, különlenyomat az Orvosi Hetilap 50. évfolyamából, 1906, 397. s. köv. old., — újabban: Michel, Rudolf, Lehrbuch der forensischen Psychiatrie, Berlin, 1931, 48. old.; lásd még: Wilmanns, Karl, Die sog. verminderte Zurechnungsfähigkeit, Berlin, 1927, — Birnbaum, Karl, Die psychopathischen Verbrecher, 2. kiadás, Leipzig, 1926, — Wölffle, Thomas, Verminderte Zurechnungsfähigkeit und Strafrechtsschuld, Breslau-Neukirch, 1940.

kus alkoholisták, morfinisták és bódító szerek szokványos élvezői, epileptikusok, hiszteriások, agybetegségekben és neurozisekben szenvedők, koponyasérülések némely esetei stb.; kimerítő felsorolásuk, amint arra már utaltunk, természetesen lehetetlen.

Már ez a felsorolás is meggyőzően mutatja, hogy a büntető bíró ezen problémák eldöntésénél semmiképpen sem tudja nélkülözni az elmeszakértő segítségét és tanácsát egyrészt az itt szóba kerülhető esetek körülhatárolásánál, másrészt a konkrét esetek elbírálásánál, a vádlottak beszámítási képessége fokának a megállapításánál. De ezt meghaladólag nehéz problémát fog képezni még az a kérdés is, hogy mely esetekben van egyáltalán szükség ezen szempontok elbírálására, melyek azok az egyének, vádlottak, akikkel szemben ilyen kételyek felmerülhetnek, kikkel szemben van egyáltalában szükség ilyen vizsgálat lefolytatására. A törvényszéki elmekórtanban való bizonyos foku tájékozottságtól fog függni annak a felismerése, hogy az illető vádlott egyáltalában a korlátolt vagy csökkent beszámítási képességű egyének kategóriájába tartozik-e.

A büntetőigazságszolgáltatásban munkálkodó személyek, bírák kiképzésénél tehát nagy jelentőséggel bír, hogy azok bizonyos fokú elmekórtani ismeretekkel bírjanak; ezek nem fogják számukra nélkülözhetővé tenni a vérbeli pszichiáter segítségét, tanácsát, hanem éppen csak arra fogják a bírákat, ügyészeket stbt képesíteni, hogy emberi számítás szerint képesek lesznek annak felismerésére, mikor van szükségük az elmeszakértő segítségére. A mai helyzeten annál inkább kellene változtatni és az elmekórtani ismeretek elsajátítását előmozdítani, mert éppen az olyan kórformákban megbetegedett egyének közül, akiknek elmekórtanban való megbetegedése nehezebben ismerhető fel, aránylag elég sokan válnak büntettesekké⁵⁾.

⁵⁾ Lásd e tárgyban: Gruhle, W., Grundriss der Psychiatrie, 11. kiadás, kiadta Raecke, Julius, Berlin, 1937, 91. old., — Lange, Johannes, Kurzgefasstes Lehrbuch der Psychiatrie, Leipzig, 1935, 81. és 213. old.

III.

Kérdés, hogy a büntetőigazságszolgáltatásban foglalkoztatott személyek milyen uton-módon fogják legkönnyebben és legbiztosabban megszerezni, elsajátítani az imént jelzett méretű ismereteket az elmekórtan, a törvényszéki elmekórtan körében?

A merőben elméleti, kizárólag könyvekből merített ismeretek nem fogják átsegíteni őket ezeken a nehézségeken, a gyakorlati életben jelentkező problémák megoldásánál. Sok helyütt a törvényszéki orvostani előadások keretében, vagy azokon kívül külön még a törvényszéki elmekórtan hallgatása is kötelezővé van téve éppen a jelzett okoknál fogva. Nálunk ez is hiányzik és a törvényszéki elmekórtani ismereteknek a megszerzése intézményesen nincsen biztosítva, legfeljebb a véletlen vagy egyeseknek ilyen irányú törekvése⁶⁾ esik ez irányban kisegítőleg latba. A súlypont szerintünk a gyakorlati szempontok kimélyítésén nyugszik, ami egyesegyedül és kizárólag beteganyag bemutatása kapcsán lesz a hallgatóság számára biztosítható.

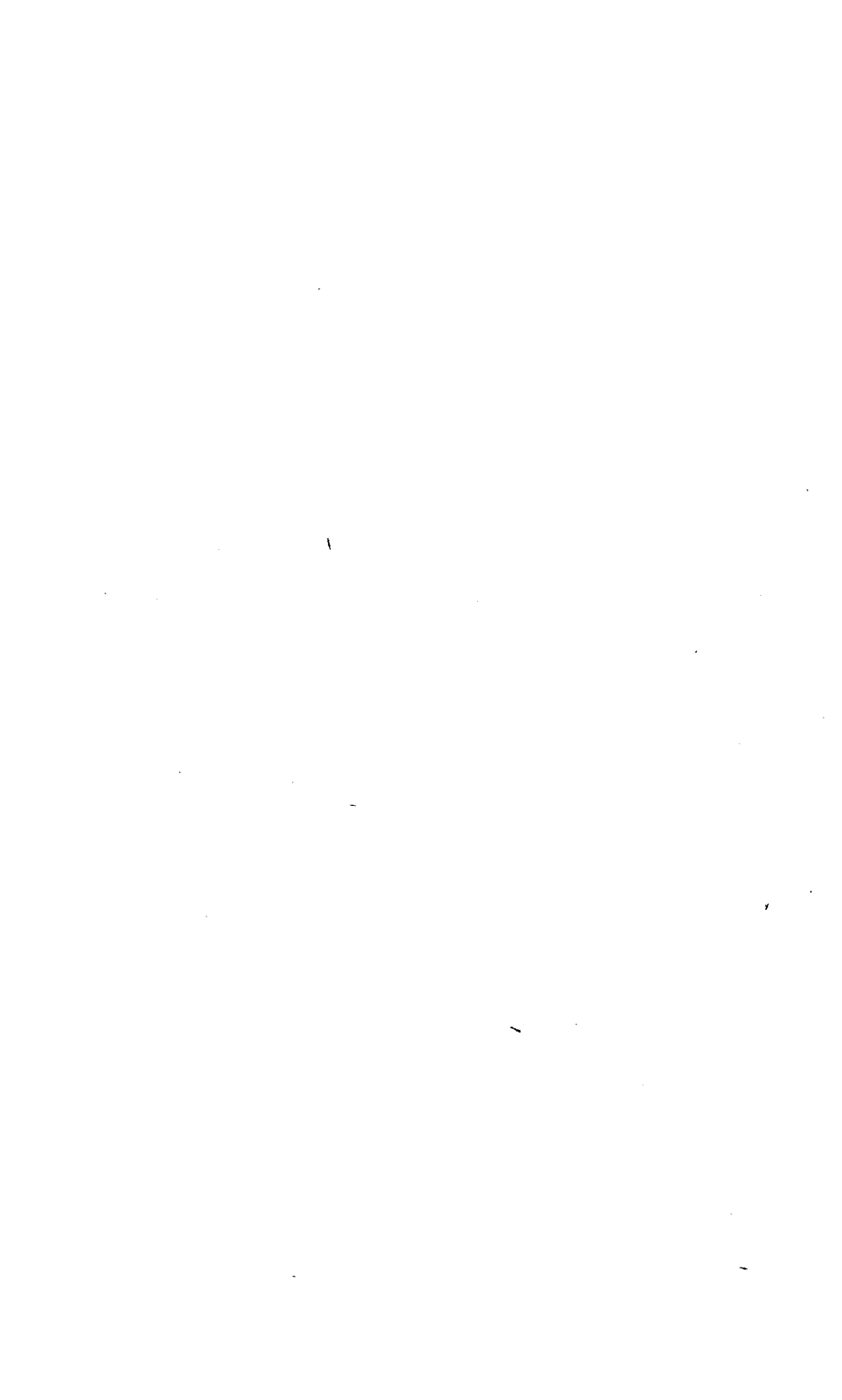
A német egyetemeken például Heidelbergben, azután Kielben⁷⁾ is ilyen bemutatásokat rendeztek, ahol többnyire az a két tanár, aki az illető egyetemen a pszichiatriát és a büntetőjogot előadják, beteganyag bemutatása kapcsán együttesen mutattak reá az eseteknek, a pszichiáter az elmekórtani, a büntetőjogász pedig a büntetőjogi szempontokból jelentős jellegzetes-

⁶⁾ Részünkről már a miskolci jogakadémián való működésünk során is odahatottunk, hogy a joghallgatók III. éves korukban a legszükségesebb elmekórtani ismereteket megszerezzék és e célból évről-évre felkerestük a miskolci Erzsébet kórház elmeosztályát, ahol mindenkoron az osztály vezetője: Hollós Jenő dr. kórházi főorvos volt szíves beteganyag bemutatása kapcsán a törvényszéki elmekórtan legfontosabb alapfogalmait és alapvető problémáit flosszasan ismertetni; lásd e tárgyban: Hollós Jenő dr. és Vas Pál dr., *Psychiatria és a büntetőjog, Értekezések szerző büntetőjogi szemináriumából*, 17. füzet, Miskolc, 1941.

⁷⁾ Lásd e tárgyban például: Wilmanns-nak a 4. jegyzetben idézett munkáját, V. old., — továbbá: Hentig, *Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform*, 23(1932.): évf., 183. és 685. old.

ségeire, hogy ez által is annál hatásosabban keltsék fel a kezdő jogász érdeklődését azon szövevényes és bonyolult problémák iránt, amelyek a gyakorlati életben elmebetegségek és kétes elme-állapotúak büntetőjogi felelősségrevonása során adódhatnak.

Felette kívánatos lenne, hogy hazai egyetemeinken is ilyen hasonló kísérletek történjenek és a joghallgatók érdeklődését már tanulmányaik során is felkeltsék ezen problémák iránt, mindenekelőtt pedig, hogy a jogi karok hallgatóságának mindenütt alkalma legyen külön törvénytudományi elmekörtant is hallgatni. Erre különösen ma van nagy szükség, mert hiszen — amint jeleztük — a világháborukat követő években előreláthatólag mind sűrűbben fognak ilyen problémák a büntetőigazságszolgáltatás során felvetődni és eldöntésre kerülni.

Értekezések
dr. Hacker Ervin debreceni egyetemi ny. r. tanár
büntetőjogi szemináriumából:

1. Dr. Kéthely Sándor: Az öngyilkosság és az euthanasia, Miskolc, 1924, 29 oldal.
 2. Dr. Kálmán Ödön: A korrekcionális, Miskolc, 1924, 88 oldal.
 3. Dienes István: Az orvosi beavatkozás joga, 1925.
 4. Dr. Kéthely Sándor: Az 1843. évi magyar büntetőjogi javaslat szerepe a magyar börtönügyben, Miskolc, 1925, 15 oldal.
 5. Dr. Soltész Imre: A sajtójogi felelősség, Miskolc, 1925, 48 oldal.
 6. Molnár Emil: A cigányfaj kriminalitása hazánkban az 1904—1917. években, Miskolc, 1926, 10 oldal.
 7. Berényi László: Borsodvármegye bűnügyi statisztikája 1909—1913., Miskolc, 1926, 34 oldal.
 8. Reich Oszkár: A visszaeső és a hivatásos bűnösök elleni védekezés, 1926.
 9. Dr. Kéthely Sándor: A tömeglélektan aktuális kriminalaetiologiai tanulságai, Miskolc, 1927, 79 oldal.
 10. Schwartz Béla: Beszámoló a miskolci joghallgatók büntetőjogi tanulmányútjáról, Miskolc, 1928, 13 oldal.
 11. Vas Pál: Látogatás az Erzsébet-kórház elmeosztályán, 1932.
 12. Dr. Vas Pál: Látogatás a miskolci m. kir. állami Gyermekehelyen, 1933.
 13. Sztolárik Ernő: Látogatás a miskolci Erzsébet-kórház bakteriologiai intézetében, 1933.
 14. Kun György: Beszámoló a miskolci kir. ügyesség fogházában végzett kriminalpszichologiai tanulmányokról, 1933.
 15. Pólay Elemér: Hamurabbi törvénygyűjteményének büntetőjoga, 1933.
 16. Gárdus Ferenc: A végszükség a magyar büntetőjogban, Miskolc, 1938, 120 oldal.
 17. Dr. Hollós Jenő és Dr. Vas Pál: Pszichiátria és büntetőjog, Miskolc, 1941, 24 oldal.
 18. Dr. Gárdus Ferenc: A magyar büntetésügyi kodex problémája, Miskolc, 1941, 39 oldal.
 19. Boleratzky Lóránd: Szociáletikai elvek hatása a kriminalitásra, Miskolc, 1941, 16 oldal.
 20. Dr. Gárdus Ferenc: A tanuvallomás, Miskolc, 1942, 11 oldal.
 21. Fodor István: Az orvosi felelősségről és műhibákról, Miskolc, 1942, 12 oldal.
 22. Dr. Hacker Ervin, Pszichiátria és büntetőjog, Miskolc, 1943, 8 oldal.
- A 3, 8, 11, 12, 13, 14. és 15. szám alatti értekezések kizárólag
a Miskolci Jogászságban jelentek meg.